

Lannert Judit:

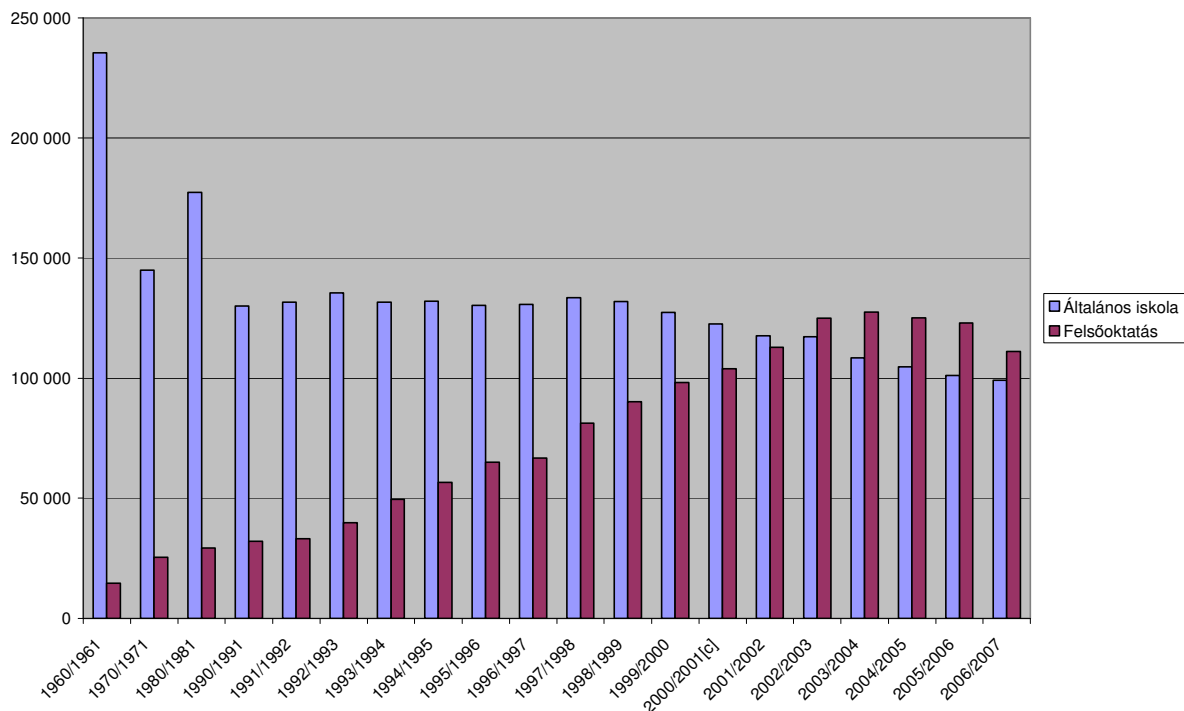
Ketyeg a létszámbomba?

Több a gólya, mint az elsős

2002 óta több a gólya, mint ahány elsős az általános iskolában, ezek a tendenciák egyre nagyobb feszültséget okoznak majd a felsőoktatásban. Nekünk szülőknek sem mindegy, hogy az elsős nebulónk előtt milyen lehetőségek állnak majd 12 év múlva.

Biztosan sokan hallották már, hogy egyre kevesebb gyerek születik, és hogy ez komoly finanszírozási problémákat jelent a közoktatásban. De mi a helyzet a felsőoktatással? Tudják-e, hogy már öt éve többen kezdik el a felsőoktatást, mint ahány kis elsős belép az általános iskola kapuján?

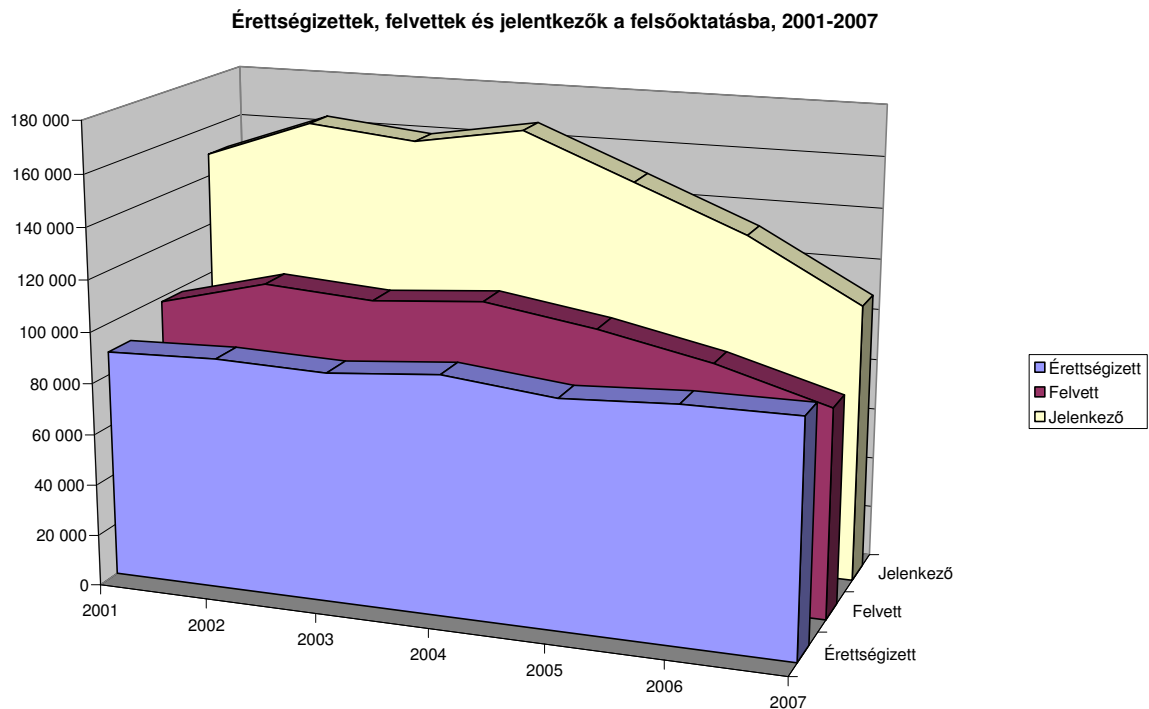
Első évesek száma az általános iskolában és a felsőoktatásban, 1960, 1970, 1980 és 1990-2006

Forrás: OKM statisztika

8-10 év múlva már a gyerekeinknek fog fizetni a felsőoktatás, hogy odajárjanak, ugyanis a mai helyek feltöltése még úgy sem lesz lehetséges, hogyha minden gyerek, aki elkezdte az általános iskolát, egyetemre megy. Már ma is hallani olyanról, hogy bizonyos főiskolák szakjaira lasszóval kell fogni a jelentkezőt, és ezért ingyen jegyzeteket vagy kollégiumot is felajánlanak nekik. Sőt olyan híresztelések is vannak, hogy bizonyos helyeken azok, akik első helyen jelentkeznek, még laptopot is kapnak. Hogy is van ez? Miközben a felsőoktatási tandíj is terítéken van, addig máshol éppen a diákoknak fizetnek? Lehet, hogy ez jó nekünk? Hiszen akkor gyermekünk biztosan bekerül a felsőoktatásba, sőt még fizetnek is neki? Ne örüljünk előre, jó ha tudjuk, hogy valójában nincs ingyenebéd! De akkor mi is történik?

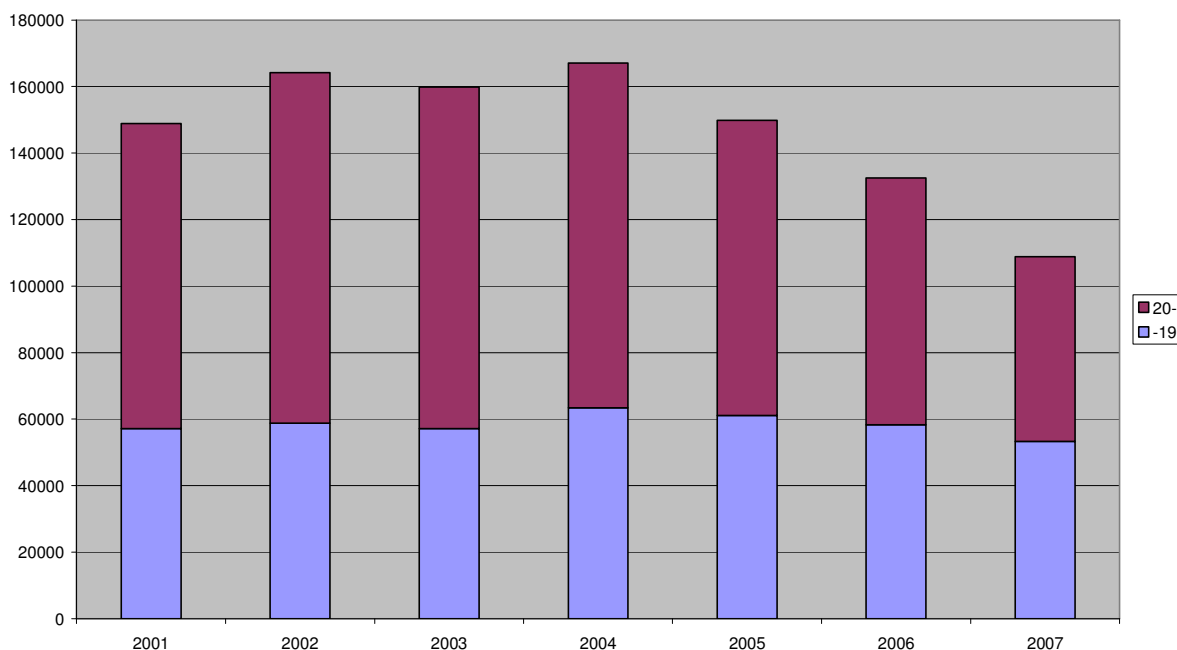
Jelenleg ugyanolyan folyamatok zajlanak a felsőoktatásban, mint a közoktatásban. A középiskolai expanzióval együtt lezajlott egy nagy mértékű felsőoktatási expanzió is, amely korrigálta azt a szűk keresztmetszetet, amit az ún. szocializmus létrehozott azáltal, hogy csak egy szűk elitnek tette lehetővé az érettségit és ezzel a felsőoktatásban való továbbtanulást. Ugyanakkor ennek az expanzióknak a forrásai lassan kiapadnak. Nemcsak a gyereklétszám csökken, de lassan azok is bekerültek az egyetemekre, akik korábban nem tehették. Jól mutatja ez a jelentkezők kormegoszlása. 2004-től kezdődően kezdett el csökkenni a felsőoktatásba jelentkezők száma (figyelem, tehát már a FER bevezetése előtt), elsősorban a 20 évesnél idősebbek körében.

Forrás: OKM statisztika, www.felvi.hu

A létszámcsökkenés leginkább abból adódott, hogy a 20 évesek és idősebbek egyre kisebb számban jelentkeznek a felsőoktatásba, míg a 18-19 éveseknek 2001 és 2006 között 65-69 százaléka jelentkezett. Egy kis visszaesés itt valóban tapasztalható 2007-ben, amikor is a frissen érettségizetteknek 59 százaléka jelentkezett, ez a csökkenés lehet, hogy részben a tandíj akkori bevezetésének tudható be. Ugyanakkor jól látszik, hogy a felsőoktatásba való jelentkezés csökkenésének fő oka nem ebben keresendő, hanem abban, hogy egyre kevesebben vannak, akik utólag akarnak korrigálni és bejutni az egyetemekre. Viszont a fiatalabb korosztályok létszáma még egy darabig csökkenni fog.

A felsőoktatásba jelentkezők kormegoszlása, 2001-2007

Forrás: OKM statisztika, www.felvi.hu

A felsőoktatás jelenlegi kapacitásainak nagyobb része csak akkor lenne fenntartható, ha 1.) a kínálat vonzóvá válna a külföldiek számára is, ha 2.) a felnőtt lakosságot is megszólítanák, illetve ha 3.) a fiatalabb korosztályokban az érettségi általánossá válna. Ez viszont azt jelenti, hogy alapos átstrukturálódásra van szükség: nem egy homogén felsőoktatásra, hanem olyanra, ahol a néhány nagy minőségi tudományegyetem mellett a lokális kisebb felsőoktatási intézmények jobban nyitnak a felnőttoktatás, felsőfokú szakképzés és általában a helyi társadalom és gazdaság igényei iránt. Ha viszont nem lesz változás, akkor bizony ezek a kapacitások ugyanúgy finanszírozhatatlanná válnak, mint ahogy erre a közoktatásban is látunk jeleket. Ne legyen illúzióink, az ingyen jegyzetet és laptopot is meg kell valakinek fizetnie, mégpedig nekünk, hiszen a mi adóforintjainkból állják ezt az egyetemek. Cserébe viszont ne várjunk minőséget. A magyar felsőoktatási intézmények láthatatlanok a nemzetközi rangsorokban. Így hát aggódjunk, ha gyermekeink mind bejutnak majd a magyar felsőoktatásba és még fizetnek is nekik. Nem az a baj, hogy mindenki bejut, hanem az, hogy ahol nincs teljesítményelvárás sem a diák, sem a professzor felé, ott bizony nem terem értékálló diploma. Gyermekeink pedig inkább külföldre mennek tanulni, mi meg itt maradunk hoppon. Jelenleg is vannak olyan kezdeményezések, amelyek előremutatnak, ahol a teljesítményösztönzés a cél. Ilyen a hallgatói teljesítmény alapján évente kivetett tandíj, illetve ösztöndíj ötlete, vagy a legjobb felvételi pontszámokat produkáló felvételizők után járó normatív finanszírozás, de sajnos az intézményi érdekek ezeket gyakran felülírják.

Ha valaki esetleg csodálkozott volna, hogy miért is érdekelné a felsőoktatás a mai kisiskolások szüleit, akkor talán láthatja, hogy ezek igenis hűsbavágó kérdések. Itt az idő, hogy ne csak a jelenről, de a jövőről is elkezdjünk gondolkodni és beszélgetni.

A cikk rövid változatát lásd: www.koloknet.hu

Függelék

Érettségizettek, felvettak és jelentkezők létszámának alakulása, korcsoport szerint is, 2001-2007

Év	Érettségizett	Felvett	Jelentkező	-19	20-	Frissen érettségizettek hány százaléka jelentkezett
2001	88 908	98021	148880	57148	91732	64
2002	90 409	108903	164219	58806	105413	65
2003	89 227	106024	159865	57196	102669	64
2004	92 954	109562	167082	63447	103635	68
2005	88 538	102959	149828	61112	88716	69
2006	90 786	93898	132527	58277	74250	64
2007	91 029	81563	108854	53341	55513	59

Forrás: OKM statisztika, www.felvi.hu és saját számítás